

به سوی الکترونیکی کردن آموزش باز و ازراه دور (۲)

و دانشگاه‌های باز است که فقط نظام آموزش ازراه دور بر آنها حاکم است. این مجموعه تصویری جذاب از جهان و تغییر در فرهنگ تحصیلی ارائه می‌دهد. نویسندگان این مقالات، برخی از واقعیت‌های نو را که بر الگوهای تحصیلات عالی، در ابتدای قرن ۲۱، در سراسر دنیا، تأثیرگذار بوده، متمایز ساخته‌اند. بعضی از موضوعات عبارت‌اند از: الگوهای سازمانی در حال پیشرفت تحصیلات تکمیلی، نمودارهای جمعیت‌شناختی، تقاضا برای تداوم یادگیری در طول عمر و تقسیم‌بندی‌های دیجیتال.

نویسندگان، همچنین، برخی از مسائلی را که این بخش از تحصیلات عالی، احتمالاً در ۲۵ سال آینده، با آنها مواجه خواهد شد، مورد بررسی قرار داده‌اند. مؤخره حاوی دیدگاه‌های استادان برجسته آموزش از راه دور است. آنان پیش‌بینی کرده‌اند که در قرن ۲۱ آموزش باز و ازراه دور چگونه شکل خواهد گرفت. بنابراین، مطالعه این کتاب

1. Virtual University

جایگزینی معادل "دانشستان" به جای دانشگاه مجازی شایان توجه اهل فن است.

2. Dual Mode Universities

دانشگاه‌های "دونظامی"، به دانشگاه‌هایی اطلاق می‌شود که به دو روش سنتی و آموزش ازراه دور دانشجو می‌پذیرند.

چکیده: در این بخش در صد معرفی اجمالی تازه‌ترین دستاوردهای فرهنگی در زمینه آموزش ازراه دور هستیم. بنابراین، در این شماره به معرفی کتاب "به سوی الکترونیکی کردن آموزش باز و از راه دور" (دهلی نو، ۲۰۰۲م) پرداخته‌ایم. برای آگاهی خوانندگان خلاصه‌ای از مقدمه و پیش‌گفتار سرویراستار و آغاز بحث گردآورندگان تحت عنوان "بافت متغیر تحصیلات عالی در قرن ۲۱" ترجمه شده است.

TOWARDS VIRTUALIZATION Open and Distance Learning (به سوی الکترونیکی کردن آموزش باز و ازراه دور) Editors V. Venugopal Reddy and Manjulika S., New Dehli 2002.

در صفحه داخلی جلد، در مطلبی با عنوان **About the Book** چنین آمده است: در عصر اطلاعات ICT - به ویژه اینترنت و شبکه جهانی www - تغییرات شگرفی در چشم‌انداز آموزشی و تحصیلی در کره زمین پدید آمده است. انتشار ICT ها و تأثیر آنها بر تحصیلات عالی در مورد ۳۴ دانشگاه در پنج قاره، مورد بررسی قرار گرفته است. این موضوع شامل دانشگاه‌های مجازی^۱ ("دانشستان‌ها)، دانشگاه‌های "دونظامی"^۲

است. امادر کشوری نظیر کشور ما بارشد سالیانه بیش از ده درصد، در تعداد جویندگان تحصیلات عالی، تطابق این رشد با نظام سنتی تقریباً غیرممکن و مستلزم وقت و هزینه هنگفت است. در این وضعیت بود که سیستم آموزش از راه دور رواج یافت و از حمایت خاصی در سه دهه اخیر، جهت دستیابی به اهداف بزرگ گروههای آموزنده، برخوردار شد تا امکان دسترسی آسان به آموزش را فراهم کند. اطلاق عبارت "آموزش از راه دور" یا "آموزش باز" به سبب انعطاف پذیری این نظام است. نظام آموزش از راه دور، نسبت به نظام آموزش سنتی، پویایی بیشتری دارد و این ویژگی این مجموعه را قادر می سازد تا به طور موفقیت آمیز، به خواسته های خیل عظیم طالبان علم پاسخ گوید.

از این مقدمه می توان فهمید که سیستم آموزش از راه دور به آسانی پذیرای تمایلات در حال رشد در تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات است و، به نحو احسن، آنها را به کار می گیرد. سرعت ارتباطات الکترونیکی و ظرفیت نامحدود کامپیوتر به نحو شایسته به کار گرفته شد تا نظام از راه دور به آسانی و به صرفه (از نظر اقتصادی) در دسترس باشد. این ترکیب، برای جویندگان علم، تساوی در دسترسی را به ارمغان آورد و، در نتیجه، آموزش همه گیر شد. امروزه در کشور ما رشد جمعیت شاغلان به تحصیل به روش آموزش از راه دور، سالیانه حدود ۱۵ درصد است که از رشد نظام سنتی (حدود ۷ درصد) بیشتر است. نظام آموزش از راه دور و باز در کشور ما به نیاز ۲۰ درصد جویندگان در یک گروه سنی پاسخ گفته است. رشد دانشجویان در برنامه پنج ساله دهم در نظام سنتی (قراردادی) تا ۱۰ درصد و در آموزش از راه دور و باز ۳۰ تا ۴۰ درصد و حتی بیشتر است. این آمار نشان دهنده پیشرفت شایان توجه نظام آموزش از راه دور است و ما، در این برهه، باید توجه خود را بر به کارگیری ICT در این نظام آموزشی معطوف کنیم. وقتی که ICT ها را به کار می گیریم، در واقع، فاصله ها را از میان می بریم. بنابراین آموزش باز و از راه دور را باید دوباره، به صورت آموزش آزاد در یک فضای بی فاصله تعریف کرد.

نویسندگان این مجموعه بر ضرورت وجود الگوهای

به همه پژوهشگران، مربیان، معلمان، سیاستگزاران (شامل غولهای رسانه ای و صنعتگران) و همه کسانی که دست اندرکار تحصیلات عالی هستند، توصیه می شود.

مقدمه

پروفسور اچ. پی. دیکشیت (H.P. Dikshit)، قائم مقام دانشگاه باز ایندیرا گاندی دهلی نو، مقدمه خود را اینگونه آغاز کرده است:

"کار کردن در محیطی که شبکه ای شده است واقعاً هیجان انگیز است. تقابل نه تنها به زیستن با دیگران در یک چهار دیواری، بلکه به هرکس در هر جایی تعلق دارد. ما در دانشگاه باز ایندیرا گاندی در معرض قدرت خارق العاده بزرگراه اطلاعاتی قرار گرفته ایم، تقریباً همه اتاقهای این دانشگاه متصل به شبکه اینترنتی است و همه استادان به شبکه وصل اند. کتاب حاضر... این ارتباط را از دیدگاه بین المللی و در ارتباط با موارد خاص مورد مطالعه در سراسر جهان بررسی می کند."

وی در ادامه از نظریه پردازان نام آور در عرصه آموزش از راه دور یاد کرده که از آن میان یاد کرد ایشان از دکتر حسن ظهور از ایران شایان ذکر است.

پروفسور اچ. پی. دیکشیت در پیش گفتار از تأثیر شگرف تکنولوژی بر همه شئون زندگی، از جمله نظام آموزش از راه دور پرداخته است:

"رشد و تغییرات عظیمی در تکنولوژیهای ارتباطات، به ویژه سیستمهای مبتنی بر کامپیوتر، پدید آمده است. ظرفیت و توانایی این سیستمها تأثیر چشمگیری در حیطه های متفاوت پیشرفت جامعه، در دهه اخیر داشته است. این سیستمهای پویا و در حال رشد، عمیقاً در نظام آموزش هند و دیگر کشورها نفوذ کرده اند."

سیستم رسمی آموزش، که در حال حاضر جریان دارد و قرنهاست که از آن استفاده می شود، در فرآیند خود متحمل ضرر و زیانهایی شده است و در پذیرش تغییرات به دلیل حاکمیت سنتها و قراردادهای اندکی کند است. البته باید اذعان کرد که سیستم حاضر مزیتهای خاص خود را دارد و ادامه روند آن برای تحقق اهداف آموزش عالی ضروری

در تاریخ بشریت شده است. این تغییر " انقلاب معروف اطلاعات و دانش" در آخرین دهه قرن بیستم است. توسعه تکنولوژیک و دیجیتالی شدن ارتباطات منجر به تغییرات اساسی در تولید، نگه‌داری و انتشار مواد و اطلاعات شده است. تمرکز در عصر اطلاعات و دانش مبتنی بر این تکنولوژیهای جدید دیجیتال اطلاعات و ارتباطات است (ICTها).

ICTها، به دلیل تواناییهایشان در ترکیب رسانه‌های چند وجهی به کاربرهای ساده تحصیل و نیز امکان تقابل و قابلیت انعطاف‌پذیری کاربرد و اتصال، در قویتر کردن تکنولوژیهای پیشین مؤثرند. در این سیستم، نه تنها متن، که دامنه وسیعی از رسانه‌ها - شامل گرافیکها، سخنرانیها، صداها، تصاویر ثابت و متحرک - را می‌توان ذخیره و منتقل کرد. بدین ترتیب، می‌توان تمامی عناصر آنها را در یک بسته ساده، یعنی یک "رسانه چند کاره"^۱، ترکیب کرد، به جای استفاده از اجزاء گوناگون از قبیل متن چاپی، نوارهای صوتی - تصویری، اخبار و جزآن.

ویژگی عصر حاضر اهمیت روزافزون اطلاعات و دانش است. مضمون واقعی تکنولوژی اطلاعات صرفاً تکنولوژیک نیست بلکه مضمون آن دانش به مثابه تجزیه و تحلیل و به کاربردن اطلاعات است.

آراسته شدن به زیور اطلاعات و دانش امری ضروری در توسعه اجتماعی و اقتصادی است. با آنکه توسعه منابع انسانی - که تولیدکنندگان و مصرف کنندگان واقعی موارد مذکورند - کلید پیشرفت هر ملتی است، میزان پیشرفت یک فرد یا یک ملت در قرن ۲۱ به توانایی آنها در کسب و استفاده از دانش بستگی دارد.

انسان در آغاز قرن ۲۱ میلادی، دوران حساسی را می‌گذراند که به هیچ دوران دیگری در تاریخ تمدن بشریت شباهت ندارد: "فرو ریختن مرزهای فضا و زمان و مرزهایی که می‌تواند دهکده جهانی^۲ را بیافریند." اما هرکسی نمی‌تواند شهروند این دهکده باشد. ■

آموزش و تحصیل، ضمن به کارگیری تکنولوژیهای اطلاعات و ارتباطات، تأکید کرده‌اند. در همه ۳۴ موضوعی که مورد مطالعه قرار گرفته اشکال گوناگونی از نظامهای آموزشی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه بررسی شده است. این مطالعات نشان می‌دهد که استفاده از ICT در سطح عالی، به سرعت در حال گسترش است. در دوران معاصر، عمل سریع و توسعه سیستمهای آموزشی روزآمد، با به کارگیری پیشرفتهای جدید ICT، منظور مطلوب است. هدف ایجاد یک نظام تحصیلی و آموزشی کارآمدتر با قابلیت دسترسی بیشتر و نتایج بهتر است که در عین حال، مستلزم هزینه‌های کم و قابل رقابت باشد. قابلیت منحصر به فردی که آموزش باز و از راه دور را از دیگر نظامها متمایز می‌سازد، استعداد پذیرش طیف وسیعی از جویندگان علم است.

به دلیل رشد کشورهای در حال توسعه، توجه به رفاه اجتماعی افزایش یافته و، در نتیجه، راه‌اندازی طرحها و برنامه‌های فراوان برای عده بی‌شمار کارآموزان ضروری می‌نماید. "بنابراین، آموزش باز و از راه دور، به صورت منحصر به فرد، در برنامه پیشرفت کشورهای در حال توسعه مؤثر است."

بافت متغیر تحصیلات عالی در قرن ۲۱ (فصل اول)

گردآورندگان اثر (Manjulika S. and V.Venugopal Reddy) در مقدمه فصل اول بر ضرورت استفاده از تکنولوژی ارتباطات تأکید کرده‌اند:

در طول تاریخ بشریت همواره پیشرفتهای تکنولوژیک و فنی با نظامهای جدید اجتماعی عجین بوده‌اند و هر یک بر دیگری تأثیر گذاشته‌اند تا شیوه‌های تازه‌ای در حیات انسانی ایجاد کنند. از جمله تغییراتی که در گذشته در تاریخ بشریت رخ داده می‌توان از انقلاب کشاورزی (ده هزار سال پیش از میلاد) و انقلاب صنعتی (۱۷۰۰م) یاد کرد. اتحاد کامپیوترهای قدرتمند با تکنولوژیهای ارتباطات در طول سه دهه گذشته باعث تسریع در سومین تغییر اساسی